

Volume 23, Issue 1

June 2025

ISSN 1731-8297, e-ISSN 6969-9696

<http://czasopisma.uni.opole.pl/index.php/osap>

REPORT

received 2024-12-20

accepted 2025-05-02

published online 2025-06-30

**II Międzynarodowa Konferencja Naukowa
„Dziecko w rodzinie – dawniej i dziś”,
13 grudnia 2024 rok, Opole – Lublin – Lwów**
**The 2nd International Scientific Conference
“The Child in the Family – the Past and the Present”,
December 13, 2024, Opole – Lublin – Lviv**

LENA ZELMANOWICZ

Uniwersytet Opolski

ORCID: 0009-0009-2532-8129

Citation: Zelmanowicz, Lena. 2025. II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Dziecko w rodzinie – dawniej i dziś”, 13 grudnia 2024 rok, Opole–Lublin–Lwów. *Opolskie Studia Administracyjno-Prawne* 23(1): 179–197. DOI: 10.25167/osap.5714

Abstract: On December 13, 2024, the 2nd International Scientific Conference entitled “The Child in the Family – the Past and the Present” was held, organized by the Human and Civil Rights Defense Scientific Circle of the University of Opole in cooperation with the Department of History of Political Systems and Canon Law of the Catholic University of Lublin, the “Inter-Lex” Scientific Circle at the University of Opole, the Law History Section of the Students’ Law Scientific Circle of the Catholic University of Lublin, and the Law Students’ Scientific Circle of Ivan Franko National University of Lviv. The conference was conducted in a hybrid format, allowing in-person participation in Opole, Lublin, and Lviv, as well as online participation via Google Meet and MS Teams platforms. The event focused on analyzing the legal position of children throughout history, considering civil, criminal, educational, and international aspects. A total of 42 presentations were delivered during the sessions, sparking lively discussions among participants and highlighting the importance of an interdisciplinary approach and international cooperation in the protection of children’s rights.

Keywords: children’s rights, 60th Anniversary of the Polish Family and Guardianship Code, Centennial of the Declaration of the Rights of the Child, report, international cooperation

Abstrakt: 13 grudnia 2024 roku odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Dziecko w rodzinie – dawniej i dziś”, zorganizowana przez Koło Naukowe Obrony Praw Człowieka i Obywatela Uniwersytetu Opolskiego we współpracy z Katedrą Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Kołem Naukowym „Inter-Lex” przy Uniwersytecie Opolskim, Sekcją Historii Prawa Koła Naukowego Studentów Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Studenckim Kołem Naukowym Studentów Prawa Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki. Konferencja odbyła się w formie hybrydowej, umożliwiając uczestnictwo stacjonarne w Opolu, Lublinie i Lwowie oraz zdalne za pośrednictwem platform Google Meet i MS Teams. Wydarzenie skupiło się na analizie pozycji prawnej dziecka na przestrzeni dziejów, uwzględniając aspekty cywilne, karne, oświatowe oraz międzynarodowe. W ramach obrad wygłoszono 42 referaty, które wzbudziły ożywione dyskusje uczestników i podkreśliły znaczenie interdyscyplinarnego podejścia oraz współpracy międzynarodowej w ochronie praw dziecka.

Słowa kluczowe: prawa dziecka, 60-lecie polskiego Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, 100-lecie Deklaracji Praw Dziecka, sprawozdanie, współpraca międzynarodowa.

W dniu 13 grudnia 2024 roku odbyła się II Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Dziecko w rodzinie – dawniej i dziś”, zorganizowana przez Koło Naukowe Obrony Praw Człowieka i Obywatela Uniwersytetu Opolskiego we współpracy z Katedrą Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Kołem Naukowym „Inter-Lex” działającym przy Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, Sekcją Historii Prawa Koła Naukowego Studentów Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz Studenckim Kołem Naukowym Studentów Prawa Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki na Ukrainie. Konferencja miała charakter hybrydowy, umożliwiła uczestnikom udział zarówno stacjonarnie w Opolu, Lublinie i we Lwowie, jak i zdalnie za pośrednictwem platform Google Meet oraz MS Teams. Symposium jest kontynuacją pierwszej edycji konferencji, która odbyła się 14 marca 2018 roku w Chełmskiej Bibliotece Publicznej im. Marii Pauliny Orsetti w Chełmie pod tą samą nazwą. Wydarzenie objął honorowym patronatem Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej Stanisław Karczewski. Konferencja odbyła się w dwóch sesjach, a podczas jej trwania wygłoszono dziewięć referatów (Dworas-Kulik 2018: 239–240). Inspiracją do organizacji drugiej odsłony konferencji były dwie ważne rocznice: 100-lecia Deklaracji Praw Dziecka (Deklaracji Genewskiej), która wyznaczyła nowe standardy ochrony praw najmłodszych oraz 60-lecia polskiego Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego, który ukształtował nowoczesne ramy prawne dla ochrony dziecka i rodziny w Polsce. Biorąc pod uwagę powyższe, głównym celem konferencji było zgłębienie szeroko rozumianej pozycji prawnej dziecka na przestrzeni dziejów w ujęciu m.in.: cywilnym, karnym, oświatowym czy międzynarodowym. Umożliwia to wszechstronne spojrzenie nie tylko na ewolucję praw podmiotowych i przedmiotowych dziecka oraz jego miej-

sca w rodzinie, jak również pozwala zrozumieć istotę, a zarazem konieczność jego ochrony na gruncie prawa karnego oraz współpracy w tym zakresie na arenie międzynarodowej. Rangę konferencji podkreślił dobór uczestników reprezentujących 15 ośrodków naukowych z różnych stron świata (m.in. z Chile, Meksyku, Wielkiej Brytanii, Turcji, Albanii, Węgier, Estonii, Bułgarii i Ukrainy).

Komitet naukowy tworzyli: prof. UO dr hab. Piotr Sadowski – kierownik Katedry Historii Prawa i Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego; prof. dr hab. Waldemar Bednaruk – z Katedry Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; prof. dr hab. Ihor Boiko – kierownik Katedry Historii Państwa, Prawa i Nauk Polityczno-Prawnych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki; prof. UO dr hab. Andrzej Szymański – z Katedry Historii Prawa i Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego. Natomiast skład komitetu organizacyjnego prezentował się następująco: dr hab. Marzena Dyjakowska – kierowniczka Katedry Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; dr Judyta Dworas-Kulik – sekretarz Katedry Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; dr Khrystyna Moriak-Protopopova – Katedra Historii Państwa, Prawa i Nauk Polityczno-Prawnych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki; mgr Lena Zelmanowicz – przedstawicielka Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Opolskiego; Julia Michałek – przedstawicielka Sekcji Historii Prawa Kół Naukowych Studentów Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, oraz Olivia Kucharska – prezes Koła Naukowego Obrony Praw Człowieka i Obywatela działającego przy Uniwersytecie Opolskim.

Honorowy patronat nad sympozjum objęli: Marszałek Województwa Opolskiego – Szymon Ogłaza, Wojewoda Lubelski – Krzysztof Komorski, Prezydent Miasta Opole – Arkadiusz Wiśniewski, Prezydent Miasta Lublin – Krzysztof Żuk, oraz Polskie Towarzystwo Historii Prawa. Patronami medialnymi wydarzenia byli: TVP 3 Opole, TVP 3 Lublin oraz Radio Park.

Obrady podczas konferencji odbywały się w pięciu sekcjach: dwóch sekcjach plenarnych – sesji plenarnej w języku angielskim, trwającej od godz. 9.00 do godz. 12.00, której przewodniczyła Julia Michałek, i sesji plenarnej w języku polskim, trwającej od godz. 12.00 do godz. 15.00, której przewodniczyła mgr Lena Zelmanowicz. Następne trzy sesje studencko-doktoranckie odbywały się równolegle w godzinach od 15.15 do 17.30, kolejno obradom sesji przewodniczyli: w Opolu – Olivia Kucharska oraz Ryszard Odlanicki-Poczobutt, w Lublinie – Renata Moszowska i Kamil Kolasiński, we Lwowie – dr Yuriy Oliynyk.

Obrady konferencji zostały otwarte przemówieniem kierowniczki Katedry Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego dr hab. Marzeny Dyjakowskiej oraz prodziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego

i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego prof. KUL dr hab. Filipa Ciepłego, którzy wyrazili przekonanie, że II Międzynarodowa Konferencja „Dziecko w rodzinie – dawniej i dziś” stanie się istotnym wydarzeniem na mapie naukowej Polski i świata. Podkreślili doniosłość podjętej przez organizatorów problematyki, łączącej analizę historyczno-prawną z aktualnymi wyzwaniami społecznymi i prawnymi, co czyni ją niezwykle ważną zarówno dla doktryny, jak i praktyki prawa. W swoich wystąpieniach zwrócili uwagę na praktyczny wymiar wyników konferencji, wskazując, że wnioski płynące z debat prowadzonych w jej ramach mogą posłużyć za swoisty fundament dalszych badań naukowych, a także jako inspiracja dla współczesnych rozwiązań legislacyjnych. Wyrazili nadzieję, że refleksja nad zagadnieniami historyczno-prawnymi, w kontekście rocznic 100-lecia Deklaracji genewskiej oraz 60-lecia polskiego Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przyczyni się do lepszego zrozumienia ewolucji norm prawnych i ich wpływu na ochronę praw dziecka i funkcjonowanie rodziny. Podkreślono, że owocem konferencji będzie publikacja pokonferencyjna, która stanie się cennym źródłem wiedzy i materiałem badawczym dla naukowców oraz praktyków prawa. Publikacja, jako efekt wspólnych wysiłków uczestników, będzie także dowodem na skuteczność wymiany poglądów oraz wypracowywania kompromisów w ramach tego naukowego forum. Profesorowie zaznaczyli, że taka inicjatywa, obejmująca zarówno wymiar teoretyczny, jak i praktyczny, jest przykładem znaczącego wkładu w rozwój nauki i praktyki prawa na rzecz ochrony praw człowieka.

Pierwszym prelegentem był prof. Carlos Amunátegui Perello z Pontificia Universidad Católica de Chile, który w wystąpieniu „Neurorights for Children” omówił konieczność ochrony dzieci wobec wyzwań związanych z neurotechnologiami, takimi jak neuroobrazowanie czy sztuczna inteligencja. Podkreślił znaczenie tzw. *neurorights*, obejmujących prawo do integralności mózgu, prywatności neurodanych i wolności myśli jako kolejnego etapu rozwoju praw człowieka. Jako druga wystąpiła prof. Şebnem Akipek Öcal z TED Üniversitesi w Ankarze, prezentując referat „Custody of the Child after Divorce in Turkey”, w którym omówiła ewolucję tureckich regulacji prawnych dotyczących opieki nad dzieckiem – od reform Kodeksu cywilnego z 1926 r. po współczesne przepisy, które podkreślają nadrzędność dobra dziecka i uwzględnienie jego opinii w postępowaniach sądowych. Zwróciła uwagę na wyzwania, takie jak wpływ tradycyjnych norm społecznych na orzecznictwo oraz problemy z egzekwowaniem prawa do kontaktów z rodzicami, wskazując, że tureckie doświadczenia mogą być inspiracją dla innych systemów prawnych. Kolejnym prelegentem z Turcji był prof. Mustafa Yasan z Balıkesir Üniversitesi, który w referacie „Merchant Title for Children in Turkish Commercial Law” poruszył kwestie związane z możliwością uzyskania statusu przedsiębiorcy przez dzieci w tureckim prawie

handlowym. Profesor wyjaśnił, że w świetle obowiązujących przepisów dzieci nie mogą prowadzić działalności gospodarczej samodzielnie, chyba że dziedziczą przedsiębiorstwo. W takich przypadkach zarządzanie firmą przejmuje opiekun prawny, który działa w imieniu dziecka, zapewniając ochronę jego praw i interesów, a jednocześnie wypełniając obowiązki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Następnie Laura Mercedes Velázquez Arroyo, PhD z Universidad Nacional Autónoma de México, zaprezentowała referat pt. „Children's Rights in Roman Law”. W swoim wystąpieniu przedstawiła analizę statusu prawnego dzieci w prawie rzymskim, wskazując na relację z głową rodziny – *pater familias*, który sprawował pełną władzę nad dziećmi, oraz instytucje *tutela* i *cura*, służące ochronie ich interesów. Jako kolejną swoje wystąpienie pt. „Children in the Hungarian Family through the 20th century” przedstawiła Sarolta Molnár, PhD z Pázmány Péter Catholic University in Budapest. W swoim referacie skupiła się na analizie przemian, jakie zachodziły w węgierskich rodzinach na przestrzeni XX wieku. Szczególną uwagę poświęciła transformacji modelu rodziny – od wielopokoleniowych struktur charakterystycznych dla środowisk wiejskich, po mniejsze rodziny nuklearne dominujące w miastach. Prelegentka pokazała, jak procesy industrializacji i urbanizacji wpłynęły na życie rodzinne oraz na rolę dziecka w społeczeństwie. W trakcie wystąpienia Sarolta Molnár omówiła również zmieniające się podejście do wychowania dzieci w różnych kontekstach historycznych – od okresu międzywojennego, przez lata powojenne i okres komunizmu, aż po współczesność. Ważnym elementem analizy była ewolucja systemu edukacyjnego na Węgrzech, a także wpływ polityki państwowej na dostęp do edukacji i jej jakość, zwłaszcza wśród dzieci z rodzin robotniczych i wiejskich. Autorka referatu przedstawiła także trudne doświadczenia dzieci związane z wydarzeniami historycznymi, takimi jak wojny, kryzysy gospodarcze czy represje polityczne w okresie komunizmu. Szczególnie poruszające były fragmenty poświęcone dzieciom deportowanym wraz z rodzinami oraz ich roli w ruchach politycznych tamtych czasów. Prezentacja zawierała również refleksje na temat kultury dziecięcej, obejmującej zabawę, literaturę dziecięcą oraz inne formy rozrywki, które zmieniały się wraz z rozwojem technologii i mediów. Prelegentka ukazała wpływ radia, telewizji oraz kina na życie dzieci w XX wieku, ilustrując swoje tezy materiałami ikonograficznymi oraz wspomnieniami. Kolejny referat przedstawiła dr hab. Marzena Dyjakowska z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, naświetlając w swym przemówieniu problem „Adoption in Poland in the Interwar Period”. W referacie przybliżono genezę oraz rozwój ustawodawstwa dotyczącego adopcji, które w międzywojennej Polsce było zróżnicowane w zależności od dzielnic, co wynikało z wcześniejszego funkcjonowania różnych systemów prawnych na ziemiach zaborczych. Profesor Dyjakowska omówiła również stopniową unifikację przepisów, która miała miejsce w la-

tach 20. i 30. XX wieku, a także kwestie związane z praktycznym wdrażaniem nowych regulacji. Prelegentka podkreśliła, że adopcja w okresie międzywojennym nie tylko miała na celu zapewnienie opieki osieroconym dzieciom, ale również często służyła umacnianiu więzi rodzinnych w kontekście społecznych oczekiwań oraz kulturowych norm tamtego okresu. Wskazała także na różnice w podejściu do adopcji dzieci w rodzinach chłopskich, mieszczańskich i inteligentnych, zwracając uwagę na rolę Kościoła oraz sądownictwa w procesach adopcyjnych. W trakcie wystąpienia Profesor Dyjakowska przedstawiła także trudności związane z adopcją, takie jak problemy formalne, nadużycia w procedurach oraz społeczne piętno, które nierzadko towarzyszyło dzieciom adoptowanym. W referacie pojawiły się również przykłady adopcji w świetle dokumentów archiwalnych, co wzbogaciło prezentację o konkretne przypadki, ilustrując praktyczne aspekty omawianego zagadnienia. Silvana Dode, PhD, i Denisa Naqellari z Aleksandër Xhuvani University of Elbasan wygłosiły referat pt. „Protection of Children's Rights in the Albanian Law on Measures Against Domestic Violence”, w którym omówiły prawne ramy ochrony dzieci w Albanii oraz mechanizmy przeciwdziałania przemocy domowej. Przedstawiły zarówno postępy w dostosowywaniu prawa do międzynarodowych standardów, jak i wyzwania w jego praktycznym wdrażaniu, w tym problemy związane z funkcjonowaniem służb socjalnych i ograniczonymi zasobami. Zwróciły uwagę na konieczność systemowego podejścia do ochrony dzieci, obejmującego zarówno rozwój infrastruktury prawnej, jak i zwiększenie efektywności działań instytucji odpowiedzialnych za realizację tych przepisów. Następnie Katre Luhamaa, PhD z University of Tartu w Estonii, przedstawiła prelekcję pt. „Child Protection Regulation in Action: The Disconnect Between Estonia's Child Protection Act and Family Law”, w której dokonała analizy rozbieżności między estońską ustawą o ochronie dzieci a przepisami prawa rodzinnego. W swoim wystąpieniu podkreśliła problem niespójności legislacyjnej, który utrudnia skuteczne wdrażanie przepisów chroniących prawa dzieci w praktyce. Zwróciła także uwagę na konieczność lepszej integracji systemu ochrony dzieci z ustawodawstwem rodzinnym, aby zwiększyć jego efektywność i adekwatność wobec współczesnych wyzwań społecznych. Jej prelekcja wskazała na potrzebę dalszych badań nad wpływem luk prawnych na funkcjonowanie systemu ochrony dzieci w Estonii. Jako ostatnia w panelu plenarnym w języku angielskim wygłosiła przemówienie Beatris Yordanova, assist. prof. z Varna Free University „Chernorizets Hrabar” w Bułgarii, pt. „The Evolution of Legal Protection for Children in the Family: From Traditional Models to Modern Legal Standards”. Prelegentka przeanalizowała historyczne uwarunkowania prawnej ochrony dzieci, podkreślając wpływ zmieniających się kontekstów społecznych i kulturowych na kształtowanie współczesnych regulacji. Zwróciła uwagę na znaczenie dostosowywania systemów prawnych do mię-

dzynarodowych standardów w celu skuteczniejszej ochrony dzieci i ich praw w dynamicznie zmieniającym się świecie.

Sesję zakończyła dyskusja nad wygłoszonymi referatami, podczas której uczestnicy konferencji mieli możliwość podzielenia się swoimi spostrzeżeniami i uwagami na temat poruszonych zagadnień. Dyskusja objęła szeroki zakres tematów, poczynawszy od wyzwań wynikających z rozwoju neurotechnologii, takich jak neuroobrazowanie czy sztuczna inteligencja, po ewolucję regulacji prawnych dotyczących opieki nad dziećmi w kontekście rozwodów i przekształceń modelu rodziny. Na zakończenie obrad dr hab. Marzena Dyjakowska podziękowała prelegentom za interesujące wystąpienia oraz organizatorom konferencji za ich wysiłek i zaangażowanie w przygotowanie tego wydarzenia, wyrażając uznanie dla wysokiego poziomu merytorycznego i organizacyjnego.

Druga sesja plenarna rozpoczęła się w samo południe od wystąpienia prof. UO dr hab. Piotra Sadowskiego, kierownika Katedry Historii Prawa i Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego, który serdecznie powitał zgromadzonych uczestników, zarówno obecnych w salach wykładowych, jak i tych łączących się online za pośrednictwem platformy MS Teams. Prelegent wygłosił referat pt. „Obraz dziecka w pismach Klemensa Aleksandryjskiego – aspekty historyczne i prawne”, w którym skoncentrował się na analizie obrazu dziecka w spuściźnie Klemensa Aleksandryjskiego, prezentując go w trzech częściach. W pierwszej części prelegent przedstawił osobę, dzieło i doktrynę Klemensa, w drugiej rozważał jego poglądy na wychowanie dzieci, a w trzeciej podjął próbę odpowiedzi na pytanie, czy w starożytnym Rzymie istniało zjawisko nierządu dziecięcego. Mówca doszedł do wniosku, że obraz dziecka w pismach Klemensa nie jest jednoznaczny – z jednej strony dziecko symbolizowało dobroć i niewinność, z drugiej – krnąbrność i nieposłuszeństwo wymagające dyscypliny. Klemens, jako pedagog, akcentował wagę wychowania dzieci, które miało prowadzić je do poznania Boga jako najwyższej prawdy. W pismach Klemensa brakuje jednak precyzyjnej prawnej definicji dziecka, zwłaszcza opartej na kryterium wiekowym. Potępiał on m.in.: proceder przekazywania handlarzom niewolników dzieci, które były następnie przeznaczane do udziału w rozpuszcie, jednak nieprecyzyjność jego wypowiedzi uniemożliwia dokładne określenie, jakiej grupy wiekowej dotyczyły te informacje. Następnie prof. dr hab. Ihor Boiko, kierownik Katedry Historii Państwa, Prawa i Nauk Polityczno-Prawnych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki, podjął temat „Ochrona praw dzieci w Ukrainie: wyzwania i zagrożenia w warunkach wojny rosyjsko-ukraińskiej”. W swoim wystąpieniu skupił się na wielowymiarowych konsekwencjach konfliktu zbrojnego dla dzieci, które doświadczają zarówno bezpośrednich, jak i pośrednich skutków działań wojennych. Prelegent przedstawił aktualne wyzwania, w tym trudności w zapew-

nieniu bezpieczeństwa dzieciom przebywającym w strefach działań wojennych, brak stabilnego dostępu do edukacji oraz rosnące potrzeby w zakresie wsparcia psychologicznego. Podkreślił również rolę systemu prawnego w ochronie najmłodszych, wskazując na niedoskonałości w jego funkcjonowaniu w sytuacjach kryzysowych. W kontekście prawa międzynarodowego zaznaczył potrzebę dostosowania ukraińskich regulacji do standardów globalnych oraz intensyfikacji współpracy z organizacjami humanitarnymi. Referent uwydatnił dramatyzm codziennego życia dzieci w Ukrainie oraz wyzwania, z którymi muszą się mierzyć zarówno rodziny, jak i instytucje państwowe. Prof. Boiko wskazał na pilną konieczność reform oraz wsparcia zewnętrznego. Jego wniosek spowodował ożywioną dyskusję wśród uczestników konferencji, którzy podkreślili potrzebę solidarności międzynarodowej. Trzecim prelegentem był prof. dr hab. Waldemar Bednaruk z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, który omówił temat „Rodzina w systemie prawa staropolskiego”. W swoim wystąpieniu przedstawił strukturę i funkcjonowanie rodziny w okresie staropolskim, koncentrując się na pozycji dziecka w ówczesnym prawie i obyczajowości. Profesor Bednaruk wskazał, że w analizowanym okresie status prawny dziecka regulowany był przede wszystkim przez normy prawa zwyczajowego, pozostawiając dużą swobodę decyzyjną rodzicom, zwłaszcza ojcu jako głowie rodziny. Podkreślił, że prawo ingerowało w relacje rodzinne głównie w sytuacjach wymagających szczególnej ochrony dziecka, na przykład w kontekście dziedziczenia czy ochrony dzieci niepełnosprawnych. Zwrócił uwagę na różnice w statusie prawnym dzieci w zależności od ich pochodzenia, płci, wieku oraz stanu społecznego rodziny. Mimo silnej pozycji ojca w rodzinie prawo ograniczało jego władzę w niektórych kwestiach, co miało na celu ochronę interesów słabszych członków rodziny. Kolejny referat pt. „Likwidacja Domu Dziecka »Caritas« w Kuźni Raciborskiej 6 listopada 1946 r.” wygłosił prof. UO dr hab. Andrzej Szymański z Katedry Historii Prawa i Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego. W swoim wystąpieniu przedstawił dramatyczne okoliczności bezprawnego zamknięcia zakonnego domu dziecka prowadzonego przez siostry służebniczki. Prelegent podkreślił, że likwidacji dokonano na polecenie wojewody śląskiego Aleksandra Zawadzkiego, a akcja miała znamiona brutalności i naruszenia obowiązującego prawa. W referacie wskazano na polityczne podłoże decyzji, które wpisywało się w szerszy proces likwidacji instytucji kościelnych, szczególnie na Ziemiach Odzyskanych. Profesor Szymański omówił przebieg wydarzeń, w tym brutalne usunięcie zakonnic z placówki, ich osadzenie w obozie dla przesiedleńców oraz próby obrony placówki przez lokalne struktury Caritas. Zwrócono również uwagę na propagandowe zarzuty wobec siostr, takie jak rzekoma germanizacja dzieci, które nie znalazły potwierdzenia w dokumentach i zostały uznane za pretekst do działań represyjnych. Następnie dr Roman Szandra, prodziekan

Wydziału Prawa Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki, wystąpił z prelekcją pt. „Edukacja na Ukrainie w warunkach stanu wojennego: aspekt administracyjno-prawny”. W swoim wystąpieniu prelegent omówił dramatyczne konsekwencje wojny dla ukraińskiego systemu edukacji oraz sytuacji dzieci dotkniętych konfliktem. Podkreślił, że w wyniku działań wojennych uszkodzonych zostało prawie 3800 placówek oświatowych, z czego 331 całkowicie zniszczono, a wiele innych relokowano. Wskazał również na wyzwania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczestnikom procesu edukacyjnego, koniecznością organizacji nauczania w formie hybrydowej oraz potrzebą dostosowania infrastruktury szkolnej do warunków wojennych, m.in alarmów powietrznych czy przerw w dostawie prądu. Omówił także działania podejmowane w celu wsparcia psychologicznego dzieci i ich rodzin, w tym inicjatywy realizowane we współpracy z UNESCO. Jako szósty wystąpił ks. prof. KUL dr hab. Sławomir Bylina z referatem pt. „Młodzież a pokój w nauczaniu Kościoła katolickiego”. W swojej prelekcji omówił rolę młodzieży w budowaniu kultury pokoju, ukazując ten temat w kontekście nauczania papieży, szczególnie Jana Pawła II i Franciszka. Wystąpienie podzielone było na kilka kluczowych części: przyczyny konfliktów zbrojnych, fundamenty pokoju, miejsce młodzieży w procesie wychowania do pokoju oraz rola rodziny jako podstawowego środowiska wychowawczego. Prelegent podkreślił, że według nauczania Kościoła pokój nie jest jedynie brakiem wojny, lecz jest procesem opartym na sprawiedliwości, szacunku, dialogu i współpracy międzynarodowej. Jan Paweł II wskazywał, że wychowanie do pokoju jest zadaniem aktualnym w każdym czasie i wymaga zaangażowania zarówno rodziców, jak i wspólnoty Kościoła. Profesor Bylina zaakcentował znaczenie wychowania młodzieży do życia w duchu pokoju poprzez wprowadzanie takich wartości, jak wzajemny szacunek, otwartość, przebaczenie i dzielenie się dobrami. Omawiając nauczanie papieża Franciszka, prelegent zwrócił uwagę na wyzwania wychowawcze współczesnego Kościoła w świecie naznaczonym kulturą konfliktu i podziałów. Franciszek, na przykładzie Świętej Rodziny, ukazuje znaczenie miłości, akceptacji i współpracy jako kluczowych wartości w procesie wychowawczym. Referat zakończył się refleksją nad koniecznością rozwijania w młodzieży odpowiedzialności za pokój jako fundament życia społecznego. Następny temat, „Archetyp studenta Uniwersytetu Lwowskiego z XVII wieku”, zaprezentował Wołodimir Kahnych, profesor nadzwyczajny Katedry Prawa Administracyjnego i Finansowego Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki. W swoim wystąpieniu przedstawił charakterystykę życia studentów i strukturę organizacyjną Uniwersytetu Lwowskiego od momentu jego powstania w 1661 roku. Prelegent omówił program nauczania wprowadzony przez jezuitów, w tym filozofię Arystotelesa, logikę, fizykę, teologię oraz prawo kanoniczne. Zaznaczył, że większość studentów pochodziła ze szlachty, a nauka odbywała się głównie

w językach łacińskim i niemieckim. Podkreślił również specyficzne aspekty codziennego życia studentów, takie jak struktura opłat, rola seminariów i wykładów oraz warunki studiowania, które ewoluowały w zależności od zmian politycznych i społecznych. W referacie wskazano także na rozwój Wydziału Prawa, który od XVIII wieku oferował kompleksowe programy edukacyjne obejmujące różne dziedziny prawoznawstwa, umożliwiające zdobycie gruntownego wykształcenia prawniczego. Wystąpienie zakończyło się refleksją nad wpływem tradycji akademickich Uniwersytetu Lwowskiego na rozwój edukacji wyższej w regionie. Kolejnym mówcą był prof. SGMK dr Artur Kukowski, który wygłosił referat pt. „Poprawność zastosowania ulgi z tytułu wychowania dzieci w PIT”. W swoim wystąpieniu skupił się na analizie konstrukcji ulgi podatkowej związanej z wychowaniem dzieci oraz wskazał na główne problemy praktyczne i prawne związane z jej stosowaniem. Obrady sesji uwieńczyła dr Katarzyna Pluta z Katedry Historii Prawa i Prawa Wyznaniowego Uniwersytetu Opolskiego, która zaprezentowała referat pt. „Wychowanie jako obowiązek rodzica czy prawo dziecka? Rozważania w oparciu o art. 48 Konstytucji RP”. Prelegentka przeprowadziła analizę prawnokonstytucyjną regulacji dotyczących prawa rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniem, przy jednoczesnym poszanowaniu ich godności, wolności oraz praw podmiotowych. Wystąpienie koncentrowało się na relacji normatywnej pomiędzy autonomią rodzicielską a interesem dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji, w których państwo, na mocy zasady pomocniczości, może ingerować w proces wychowawczy. Doktor Pluta omówiła granice władzy rodzicielskiej, odwołując się do przepisów Konstytucji RP, Konwencji o prawach dziecka, a także orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Dyskusja skupiła się na różnorodnych ujęciach statusu dziecka w kontekście historycznym, prawnym i społecznym, podkreślając zmienność i niejednoznaczność regulacji prawnych na przestrzeni dziejów. Poruszono kwestie uniwersalności wartości wychowawczych oraz ich zależności od kontekstu kulturowego i religijnego, zastanawiając się jednocześnie nad współczesnymi wyzwaniami w ochronie praw dziecka w sytuacjach konfliktów zbrojnych i kryzysów społecznych, a także nad rolą państwa i organizacji międzynarodowych w tych działaniach. Dyskutowano również nad wpływem historycznych regulacji na obecne rozwiązania prawne oraz nad potrzebą wprowadzania reform dostosowanych do dynamicznych zmian społecznych. Po owocnej dyskusji prelegentów panel zakończył prof. UO dr hab. Andrzej Szymański, dziękując wszystkim uczestnikom za udział oraz wyrażając nadzieję na kontynuację owocnej współpracy między ośrodkami naukowymi.

Panel opolski otworzyła mgr Elżbieta Turło-Boberek ze Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Opolskiego, prezentując referat pt. „Dziecko w szkole – dawniej

i dziś. Polskie reformy edukacyjne po roku 1945”. W pierwszej części wystąpienia omówiła powojenny model szkolnictwa, który podporządkowany był ideologii państwowej i w którym uczeń traktowany był przede wszystkim jako element zbiorowości. Szkoła kształtowała młodzież zgodnie z oficjalnymi założeniami wychowania obywatelskiego, nie promując indywidualizmu, a programy nauczania podporządkowane były celom ideologicznym. W kolejnych dekadach podejście do edukacji stopniowo się zmieniało, szczególnie w latach 70., gdy reformy skupiły się na rozwoju szkolnictwa zawodowego i technicznego. Mimo tych modyfikacji uczeń nadal nie miał większego wpływu na swoją ścieżkę edukacyjną, a nauka dostosowana była do potrzeb gospodarki centralnie planowanej. Podjęty przez prelegentkę temat skłonił uczestników do dyskusji nad rolą dziecka w systemie szkolnym oraz długofalowymi skutkami zmian edukacyjnych. Następnie głos zabrała mgr Lena Zelmanowicz ze Szkoły Doktorskiej Uniwersytetu Opolskiego, prezentując prelekcję pt. „Sprawa operacyjnego rozpracowania kryptonimu »Nieletnia«”. Omówiła działania Służby Bezpieczeństwa wobec Beaty Boguskiej, uczennicy oskarżonej w 1982 roku o rozpowszechnianie tekstów antykomunistycznych. Prelegentka przeanalizowała mechanizmy represji wobec młodzieży, podkreślając instrumentalizację prawa przez władze PRL. Wystąpienie oparte na dokumentach Instytutu Pamięi Narodowej ukazało metody kontroli społecznej i sposoby zastraszania nieletnich opozycjonistów. Podkreślono także rolę niezależnej twórczości literackiej jako narzędzia oporu. Kolejnym prelegentem był mgr Mikołaj Cymerman, który wygłosił referat pt. „Regulacje prawne dotyczące szczepień dzieci w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej i współcześnie – przywilej czy obowiązek”. W swoim wystąpieniu omówił rozwój polityki szczepień w Polsce, koncentrując się na regulacjach prawnych obowiązujących w PRL i III RP. Przeanalizował pięć kluczowych zagadnień: historię szczepień, regulacje z czasów PRL, współczesne przepisy, teorie ruchów antyszczepionkowych oraz mechanizmy egzekwowania obowiązku szczepień. Prelegent postawił pytanie, czy zmiana ustroju wpłynęła na politykę państwa w zakresie obowiązkowych szczepień, czy też stanowiła ona kontynuację wcześniejszych rozwiązań. Zwrócił uwagę na ewolucję prawnych mechanizmów przymusu i dobrowolności w szczepieniach oraz ich wpływ na zdrowie publiczne. Następnie głos zabrał Ryszard Odlanicki-Poczobutt, student prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, prezentując referat pt. „Ochrona praw dziecka w Kodeksie karnym”. W swoim wystąpieniu omówił ewolucję regulacji dotyczących ochrony najmłodszych oraz wskazał na istniejące luki prawne, które – jego zdaniem – osłabiają skuteczność przepisów w praktyce. Prelegent podkreślił, że Kodeks karny nie zapewnia wystarczającej ochrony dzieci przed przemocą domową, gdyż nie zawsze umożliwia natychmiastową izolację sprawcy od ofiary bez długotrwałego postępowania sądowego. Zwrócił

także uwagę na niewystarczające regulacje dotyczące cyberprzemocy i wykorzystywania dzieci w sieci, gdzie ściganie sprawców jest skomplikowane, a kary często niewspółmierne do wyrządzonych szkód. Kolejnym problemem, który poruszył prelegent, był brak jednoznacznych przepisów penalizujących przemoc psychiczną wobec dzieci, mimo że długotrwałe zastraszanie czy manipulacja emocjonalna mogą powodować równie poważne konsekwencje jak przemoc fizyczna. Wskazał również na trudności w ochronie dzieci przed wykorzystywaniem seksualnym w rodzinie, gdzie ofiary często nie zgłaszają przestępstw z obawy przed odwetem, a procedury wykrywania takich przypadków są niewystarczające. Zasygnalizował ponadto problem zbyt łagodnych kar dla sprawców przestępstw przeciwko dzieciom, które nie zawsze pełnią funkcję odstrasżającą, oraz kwestię wtórnej wiktymizacji dzieci w trakcie postępowań karnych, gdy są one wielokrotnie przesłuchiwane w stresujących warunkach. Referat został zakończony refleksją nad koniecznością zmian legislacyjnych, które pozwolą skuteczniej chronić prawa dziecka w polskim systemie prawnym. Następną prelegentką była Lidia Stefanek, studentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, która wygłosiła referat pt. „Wyzwania i przyszłość ochrony praw dziecka w dobie cyfryzacji i mediów społecznościowych”. W swoim wystąpieniu skupiła się na zagrożeniach wynikających z dynamicznego rozwoju technologii oraz ich wpływie na bezpieczeństwo dzieci w przestrzeni cyfrowej. Prelegentka omówiła problem cyberprzemocy, wskazując na trudności w skutecznym egzekwowaniu prawa wobec sprawców oraz brak odpowiednich regulacji chroniących najmłodszych przed hejtem, nękaniami i manipulacją w sieci. Podkreśliła również zagrożenia związane z nadmiernym udostępnianiem danych osobowych dzieci, tzw. sharentingiem, który może prowadzić do niekontrolowanego wykorzystywania informacji o dzieciach przez osoby trzecie. W swoim wystąpieniu zwróciła także uwagę na wpływ mediów społecznościowych na psychikę dzieci, zwłaszcza w kontekście uzależnień, presji społecznej i zaburzeń samooceny. Wskazała, że obecne regulacje prawne nie nadążają za dynamicznym rozwojem technologii, a platformy cyfrowe nie zawsze skutecznie egzekwują zasady ochrony małoletnich użytkowników. Referat zakończył się refleksją nad koniecznością wprowadzenia bardziej precyzyjnych regulacji prawnych oraz wzmocnienia edukacji cyfrowej, zarówno wśród dzieci, jak i ich opiekunów, aby lepiej zabezpieczyć najmłodszych przed zagrożeniami płynącymi z przestrzeni wirtualnej. Następnie głos zabrał Kacper Rosiak, student II roku prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, prezentując referat pt. „Spartańskie a współczesne wychowanie. Ewolucja w postrzeganiu praw dziecka”. W swoim wystąpieniu skonstrastował surowe wychowanie dzieci w starożytnej Sparcie z dzisiejszymi standardami ochrony praw dziecka, ukazując fundamentalne różnice w podejściu do najmłodszych.

Prelegent podkreślił, że w Sparcie dziecko było własnością państwa, a jego wychowanie miało na celu przygotowanie go do służby wojskowej. Od najmłodszych lat poddawano je ekstremalnym próbom wytrzymałościowym, uczono posłuszeństwa i bezwzględnej lojalności wobec wspólnoty, kosztem jego indywidualnych potrzeb i praw. Słabsze dzieci były eliminowane, a brutalna dyscyplina uważana była za normę. Współczesne wychowanie, w przeciwieństwie do modelu spartańskiego, opiera się na ochronie praw dziecka, jego indywidualnym rozwoju i zapewnieniu mu bezpieczeństwa. Dzisiejsze systemy prawne gwarantują dzieciom dostęp do edukacji, opieki zdrowotnej i ochrony przed przemocą, a stosowanie metod opartych na fizycznym karceniu jest powszechnie potępiane. Prelegent zwrócił również uwagę, że choć dzisiejsze podejście do wychowania jest diametralnie różne od modelu spartańskiego, to wciąż pojawiają się dyskusje dotyczące dyscypliny i granic ingerencji państwa w wychowanie dzieci. Współczesne debaty dotyczą m.in.: prawa rodziców do wychowywania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami, roli szkoły w kształtowaniu wartości oraz wpływu technologii na rozwój najmłodszych. Refleksja końcowa dotyczyła pytań, jak daleko współczesne społeczeństwa odeszły od surowych zasad wychowawczych stosowanych w Sparcie, a także jakie wyzwania stoją dziś przed systemami ochrony praw dziecka. Kolejną prelegentką była Olivia Kucharska, studentka prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, która wygłosiła referat pt. „Znaczenie reprezentanta dziecka w polskim systemie prawnym”. W swoim wystąpieniu omówiła rolę prawnego przedstawiciela dziecka w sprawach cywilnych i karnych, podkreślając jego znaczenie w ochronie interesów małoletnich. Prelegentka zwróciła uwagę na funkcję kuratora procesowego oraz pełnomocnika, analizując ich kompetencje i wpływ na decyzje dotyczące dziecka. Podkreśliła także trudności związane z reprezentacją dzieci w konfliktach rodzinnych i postępowaniach adopcyjnych. Referat zakończył się refleksją nad skutecznością obecnych rozwiązań prawnych i potrzebą ich ewentualnej modyfikacji. Ostatnim prelegentem w tej sesji był Szymon Nieznański, student Uniwersytetu Warszawskiego, który wygłosił prelekcję pt. „Ewolucja prawnokarna odpowiedzialności nieletniego w polskim porządku prawnym na przełomie XX i XXI wieku”. Omówił zmiany w podejściu do odpowiedzialności karnej nieletnich, zwracając uwagę na stopniowe zaostrzanie przepisów oraz rosnącą rolę resocjalizacji. Prelegent przedstawił ewolucję regulacji – od bardziej wychowawczego modelu PRL, po współczesne przepisy, które uwzględniają zarówno represję, jak i środki naprawcze. Podkreślił również wpływ prawa międzynarodowego na polski system prawny oraz wyzwania związane z reformą postępowania wobec nieletnich.

Dyskusję po wystąpieniach zainicjował ks. prof. UO dr hab. Piotr Sadowski, który zadał pytania dotyczące poruszonych w referatach zagadnień. Rozmo-

wa skupiła się na różnicach w podejściu do praw dziecka na przestrzeni lat, szczególnie w kontekście edukacji w Polsce po 1945 roku oraz współczesnych wyzwań związanych z cyfryzacją i mediami społecznościowymi. Omówiono także zagadnienia związane z instrumentalizacją prawa w PRL, ochroną dzieci w Kodeksie karnym oraz trudnościami w zwalczaniu cyberprzemocy i hejtu w sieci. Uczestnicy zastanawiali się nad skutecznością obowiązujących regulacji prawnych i potrzebą ich dostosowania do dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społecznej i technologicznej. Obrady zakończył prof. UO dr hab. Andrzej Szymański, który podziękował wszystkim uczestnikom za ich wkład w debatę, podkreślając znaczenie poruszanych tematów w kontekście ochrony dzieci oraz wyzwań stawianych przez współczesne systemy prawne.

Panel lubelski rozpoczął się po południu od wystąpień dwóch pracowników Katedry Historii Ustroju i Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego i stanowiącą kolejną część obrad poświęconych problematyce praw dziecka w różnych kontekstach historycznych i współczesnych. Doktor Judyta Dworas-Kulik przedstawiła referat „Geneza zróżnicowanej pozycji prawnej dzieci zrodzonych w małżeństwie i poza małżeństwem”, w którym omówiła historyczne i normatywne uwarunkowania odmiennych regulacji dotyczących statusu prawnego dzieci w zależności od ich sytuacji rodzinnej. Prelegentka przeanalizowała źródła różnic w traktowaniu dzieci urodzonych w związkach formalnych i nieformalnych, zwracając uwagę na ewolucję przepisów oraz ich wpływ na sytuację prawną i społeczną dzieci w różnych epokach historycznych. Doktor Artur Lis zaprezentował referat pt. „Rządy opiekuńcze w Polsce piastowskiej”, w którym przeanalizował instytucję regencji, zwracając uwagę na jej ustrojowe podstawy oraz kompetencje prawne sprawujących władzę w imieniu małoletniego księcia lub króla. W swoim wystąpieniu odniósł się do roli opiekunów monarszych, w tym członków rady regencyjnej, najwyższych dostojników państwowych, a także przedstawicieli możnowładztwa, duchowieństwa oraz krewnych dynastii. Szczególną uwagę poświęcił zagadnieniu legitymizacji władzy, sporom o faktyczne sprawowanie rządów oraz mechanizmom sukcesji dynastycznej. Prelegent przywołał także konkretne przypadki protektoratu regencyjnego, analizując postanowienia dokumentów prawnych i aktów o charakterze patrymonialnym. Poruszył kwestie konfliktów politycznych wynikających z niejednoznacznych regulacji sukcesyjnych, a także wpływu regencji na centralizację władzy i funkcjonowanie administracji monarszej. Wskazał na precedensy prawne kształtujące model rządów opiekuńczych oraz ich konsekwencje dla rozwoju monarchii stanowej w późniejszych okresach. Doktor Khrystyna Moriak-Protopopova z Katedry Historii Państwa, Prawa i Nauk Polityczno-Prawnych Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki przedstawiła referat pt. „Zapewnienie praw dziecka przez Statut Wielkiego Księstwa Litewskiego z 1588 roku”. Referat

rentka skupiła się na analizie norm statutowych, regulujących kwestie ochrony prawnej dzieci, w tym ich interesów majątkowych, prawa do dziedziczenia oraz mechanizmów przeciwdziałania nadużyciom ze strony opiekunów prawnych i kuratorów. Podkreślono zaawansowanie koncepcji legislacyjnych Statutu w zakresie ochrony dzieci osieroconych, uwzględniając obowiązki organów nadzorczych, takich jak wojewodowie i ziemianie, oraz znaczenie tego aktu w ewolucji średniowiecznego prawa rodzinnego i jego pozycji w porównaniu z rozwiązaniami europejskimi. Kolejne wystąpienia należały do studentów prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, którzy zaprezentowali wyniki swoich badań. Julia Michałek, studentka prawa, zaprezentowała referat pt. „Położenie prawne dziecka i rodziny w polityce społecznej III Rzeszy”. Prelegentka przeanalizowała prawodawstwo III Rzeszy, wskazując na jego ideologiczne uwarunkowania wynikające z polityki NSDAP. Szczególną uwagę poświęciła takim aktom prawnym, jak Ustawa o zapobieganiu narodzinom potomstwa obciążonego dziedzicznie z 1933 r., legalizująca przymusową sterylizację, oraz Ustawa o ochronie niemieckiej krwi i niemieckiej czci z 1935 r., zabraniająca małżeństw i kontaktów intymnych między Żydami a Niemcami. Prelegentka omówiła również mechanizmy wsparcia dla rodzin „czystych rasowo”, takie jak system ulg podatkowych i finansowe zachęty, mające na celu zwiększenie liczby „wartościowych” obywateli. Podkreśliła rolę ustawodawstwa indoktrynacyjnego, w tym Ustawy o Hitlerjugend z 1936 r., która czyniła przynależność do tej organizacji obowiązkową i podporządkowywała wychowanie dzieci państwu. Wiktoria Kopciuch, studentka II roku na kierunku prawo, zaprezentowała referat pt. „Przestępstwo handlu dziećmi w Kodeksie karnym z 1969 roku i współcześnie. Ewolucja regulacji prawnych dotyczących adopcji w latach 1950–2024”. W wystąpieniu przedstawiła zmiany w regulacjach prawnych dotyczących adopcji i penalizacji handlu dziećmi, analizując ewolucję norm prawnych od Kodeksu karnego z 1969 roku po współczesne ustawodawstwo. Prelegentka wskazała, że początkowo Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy szczególne koncentrowały się na dobru dziecka, definiowanym jako zapewnienie mu stabilnego środowiska rodzinnego. Wraz z rozwojem prawa kryteria adopcyjne oraz procedury sądowe uległy zmianom, uwzględniając zarówno interesy przysposabiających, jak i przysposabianych. W analizie współczesnych regulacji prawnych podkreślono znaczenie adopcji pełnej i niepełnej, różniących się skutkami prawnymi, a także kryteriów kwalifikacyjnych kandydatów na rodziców adopcyjnych, takich jak wiek, sytuacja materialna i predyspozycje psychologiczne. Prelegentka zwróciła uwagę na wpływ przemian społecznych, kulturowych i prawnych na kształtowanie się instytucji przysposobienia oraz poddała w wątpliwość zasadność obecnych standardów adopcyjnych, sugerując możliwość ich reformy. Renata Moszowska, studentka prawa, zaprezentowała referat pt. „Ewolucja kontratypu karcenia ma-

łoletnich w świetle nowelizacji Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz innych ustaw”. Wskazała, że pierwotnie kontratyp karcenia małoletnich opierał się na założeniu, że rodzice i opiekunowie mają prawo do stosowania środków wychowawczych, w tym umiarkowanej przemocy fizycznej, bez konsekwencji prawnych. Jednak wraz z kolejnymi nowelizacjami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz Kodeksu karnego doprowadzono do stopniowego ograniczania tego uprawnienia, wprowadzając zakaz stosowania przemocy wobec dzieci i podkreślając zasadę dobra dziecka jako nadrzędną normę w relacjach wychowawczych. Omówiono kluczowe akty prawne wpływające na kształtowanie tego kontratypu, w tym Ustawę o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, konwencje międzynarodowe, takie jak Konwencja o prawach dziecka, oraz orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego i orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które przyczyniły się do zniesienia legalności stosowania przemocy wychowawczej. Referentka poruszyła również kwestię granic władzy rodzicielskiej i zakresu ingerencji państwa w proces wychowania dzieci, co stało się punktem wyjścia do dyskusji o zasadności całkowitego wyeliminowania kontratypu karcenia małoletnich w polskim porządku prawnym. Ostatnia prelegentka, Klaudia Prendota, studentka prawa, podjęła w wystąpieniu temat „Status prawny nasciturusa w polskim prawie cywilnym”. Przedstawiła zasadę fikcji prawnej, zgodnie z którą nasciturus może być podmiotem praw, pod warunkiem, że urodzi się żywy („nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur”). Szczególną uwagę poświęciła regulacjom dotyczącym zdolności prawnej nasciturusa, jego prawa do dziedziczenia (spadkobranie warunkowe), ochrony dóbr osobistych oraz praw majątkowych w kontekście instytucji kuratora spadku i zapisów testamentowych. W referacie przeanalizowano również wpływ Konstytucji RP, orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego oraz norm międzynarodowych na kształtowanie statusu dziecka poczętego w polskim prawie cywilnym. Podjęto także dyskusję na temat relacji między ochroną nasciturusa a prawami matki, szczególnie w kontekście regulacji dotyczących odpowiedzialności cywilnej za szkody prenatalne oraz dopuszczalności dochodzenia roszczeń z tytułu czynów niedozwolonych wyrządzonych dziecku przed jego narodzeniem. Po zakończeniu wszystkich wystąpień dr hab. Marzena Dyjakowska otworzyła dyskusję, która skupiła się na konsekwencjach historycznego zróżnicowania pozycji prawnej dzieci zrodzonych w małżeństwie i poza nim, podkreślając wpływ dawnych regulacji na współczesne standardy równego traktowania w prawie rodzinnym. W kontekście referatu Julii Michałek debatowano nad instrumentalizacją prawa rodzinnego w III Rzeszy, analizując mechanizmy podporządkowania rodziny ideologii państwowej poprzez ustawodawstwo eugeniczne i system ulg podatkowych dla rodzin „czystych rasowo”. Uczestnicy podjęli również temat wpływu przepisów indoktrynacyjnych, takich jak obowiązkowa przyna-

leżność do Hitlerjugend, na ograniczenie władzy rodzicielskiej i eliminację autonomii wychowawczej. Podsumowano, że zarówno historyczne, jak i totalitarne regulacje prawne pokazują, jak państwo może kształtować pozycję dziecka w systemie prawnym, często w oderwaniu od jego dobra i praw podmiotowych. Obrady zakończono podsumowaniem, w którym dr hab. Dyjakowska podziękowała wszystkim prelegentom za przygotowanie referatów oraz uczestnikom za aktywność w dyskusji. Podkreśliła także znaczenie wspólnych badań i współpracy międzynarodowej dla lepszego zrozumienia problemów związanych z prawami dziecka oraz ich skutecznego rozwiązywania w przyszłości.

Dr Yuriy Oliynyk z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki otworzył panel lwowski referatem pt. „Idee Jeana-Jacquesa Rousseau dotyczące indywidualnej wolności dzieci”. W swoim wystąpieniu przedstawił filozoficzne założenia pedagogiki Rousseau, podkreślając jego koncepcję naturalnej swobody dziecka, która powinna być kształtowana w harmonii z jego rozwojem oraz bez nadmiernej ingerencji dorosłych. Prelegent omówił wpływ tej teorii na rozwój nowoczesnej myśli pedagogicznej, wskazując na związki między ideami Rousseau a współczesnymi koncepcjami praw dziecka oraz ich autonomii w procesie wychowawczym. Wystąpienie wywołało ożywioną dyskusję na temat granicy między wolnością dziecka a obowiązkiem rodziców i państwa w zakresie jego ochrony i edukacji, a także recepcji tych idei we współczesnym prawodawstwie. Następnie dr Natalia Efremowa z Narodowego Uniwersytetu „Odeska Akademia Prawa” zaprezentowała referat pt. „Status prawny dziecka według Statutu Wielkiego Księstwa Litewskiego z 1566 roku”. Prelegentka przeanalizowała przepisy Statutu dotyczące ochrony prawnej dzieci, w tym ich prawa majątkowe, i mechanizmy przeciwdziałania nadużyciom opiekunów. Omówiono również znaczenie tych regulacji w kontekście ewolucji prawa rodzinnego na terenach Wielkiego Księstwa Litewskiego oraz ich wpływ na kształtowanie się ówczesnego porządku prawnego. Magister Natalia Pavkovich z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki przedstawiła referat pt. „Zasady etyczne organizacji i przeprowadzania przesłuchania osób małoletnich w Ukrainie”. W swoim wystąpieniu omówiła normatywne oraz etyczne podstawy procedur przesłuchań małoletnich w ukraińskim systemie prawnym, podkreślając konieczność ochrony ich praw oraz integralności psychicznej. Prelegentka zwróciła uwagę na znaczenie implementacji standardów międzynarodowych w zakresie ochrony dzieci w postępowaniach prawnych. Kolejne wystąpienie należało do mgr Soffii Sobol, również z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki, która zaprezentowała referat „Prawo małżeńskie i rodzinne ZSRR”. Prelegentka przeanalizowała ideologiczne uwarunkowania przepisów regulujących życie rodzinne w Związku Radzieckim, ukazując ich podporządkowanie interesom państwa socjalistycznego. Szczególną uwagę zwróciła na ograniczenie autonomii

rodziny oraz promowanie kolektywizmu w relacjach rodzinnych. Następnie Illia Korotynskyi omówiła temat „Status dziecka »wroga ludu« w ZSRR”. Prelegentka przedstawiła trudną sytuację prawną i społeczną dzieci rodziców uznanych za „wrogów ludu”, które były często poddawane piętnowaniu, wykluczeniu oraz różnorodnym restrykcjom administracyjnym. Wskazała również na trwałe skutki tych działań w zakresie naruszeń podstawowych praw człowieka. Artem Zorba w referacie pt. „Analiza porównawcza praw dzieci sierot w okresie radzieckiej pierestrojki i niepodległej Ukrainy” przeprowadził szczegółową analizę ewolucji przepisów dotyczących dzieci pozbawionych opieki rodzicielskiej, wskazując na istotne zmiany w zakresie ochrony ich praw po odzyskaniu przez Ukrainę niepodległości. Zwrócono uwagę na dostosowanie ukraińskiego prawodawstwa do międzynarodowych standardów oraz znaczenie transformacji ustrojowej dla poprawy sytuacji dzieci sierot. Khrystyna Barabash z Lwowskiego Uniwersytetu Narodowego im. Iwana Franki w swoim referacie pt. „W kwestii minimalnego wieku odpowiedzialności karnej w Ukrainie” zwróciła uwagę na wyzwania wynikające z różnic między teorią prawa a praktyką jego stosowania, w tym problemy związane z oceną dojrzałości psychicznej nieletnich. Poruszyła również kwestie społeczne, takie jak rosnąca przestępczość wśród młodzieży oraz potrzeba wprowadzenia rozwiązań, które z jednej strony zapewniłyby ochronę społeczeństwa, a z drugiej umożliwiałyby resocjalizację młodocianych sprawców. W referacie zostało podkreślone znaczenie edukacji prawnej i profilaktyki jako kluczowych elementów przeciwdziałania przestępczości wśród nieletnich. Panel zamknęła Yulianna Skakun z University of Northampton, prezentując temat „Związek między prawem a moralnością w kontekście dyskusji na temat niemoralności przerywania ciąży”, w którym przedstawiła etyczno-prawne aspekty dotyczące tej kwestii. Dyskusja, moderowana przez dr Yuriy Oliynyka, pozwoliła na wymianę poglądów oraz refleksję nad poruszonymi tematami. Koncentrowała się na kwestiach zgodności krajowych regulacji z międzynarodowymi standardami ochrony praw dziecka oraz wyzwaniach wynikających z rosnącej przestępczości wśród młodzieży. Istotnym obszarem refleksji były również etyczno-prawne kontrowersje dotyczące przerywania ciąży, szczególnie w kontekście relacji między prawem a moralnością, oraz wpływu norm kulturowych na kształtowanie regulacji prawnych. Dyskusja uwypukliła znaczenie współpracy międzynarodowej w rozwiązywaniu złożonych problemów związanych z ochroną praw dzieci i młodzieży.

Tak kolejna Międzynarodowa Konferencja „Dziecko w rodzinie dawniej i dziś” przeszła do historii... Należy wspomnieć, że przedstawione referaty cechował wysoki poziom merytoryczny, o czym niemal wszyscy uczestnicy zaświadczyli w kuluarach. Podczas konferencji, trwającej od 9.00 do 17.30, wygłoszono łącznie 42 referaty. Niebawem materiały z konferencji zostaną opublikowane

i w ten sposób wszystkie wystąpienia staną się dostępne dla czytającej Publiczności w kraju i za granicą.

Bibliografia

Opracowanie na podstawie:

Dworas-Kulik, Judyta. 2018. „Dziecko w rodzinie dawniej i dziś”. Międzynarodowa Konferencja Naukowa, Chełm, 14 marca 2018 r. *Studia Prawnicze KUL* 4: 239–240.